

Brobygning mellem grundskolen og ungdoms- uddannelserne – erfaringer fra et efter- uddannelsesprojekt i tysk

Petra Daryai-Hansen

Lektor i fremmedsprogsdidaktik,
Institut for Engelsk, Germansk og
Romansk, KU

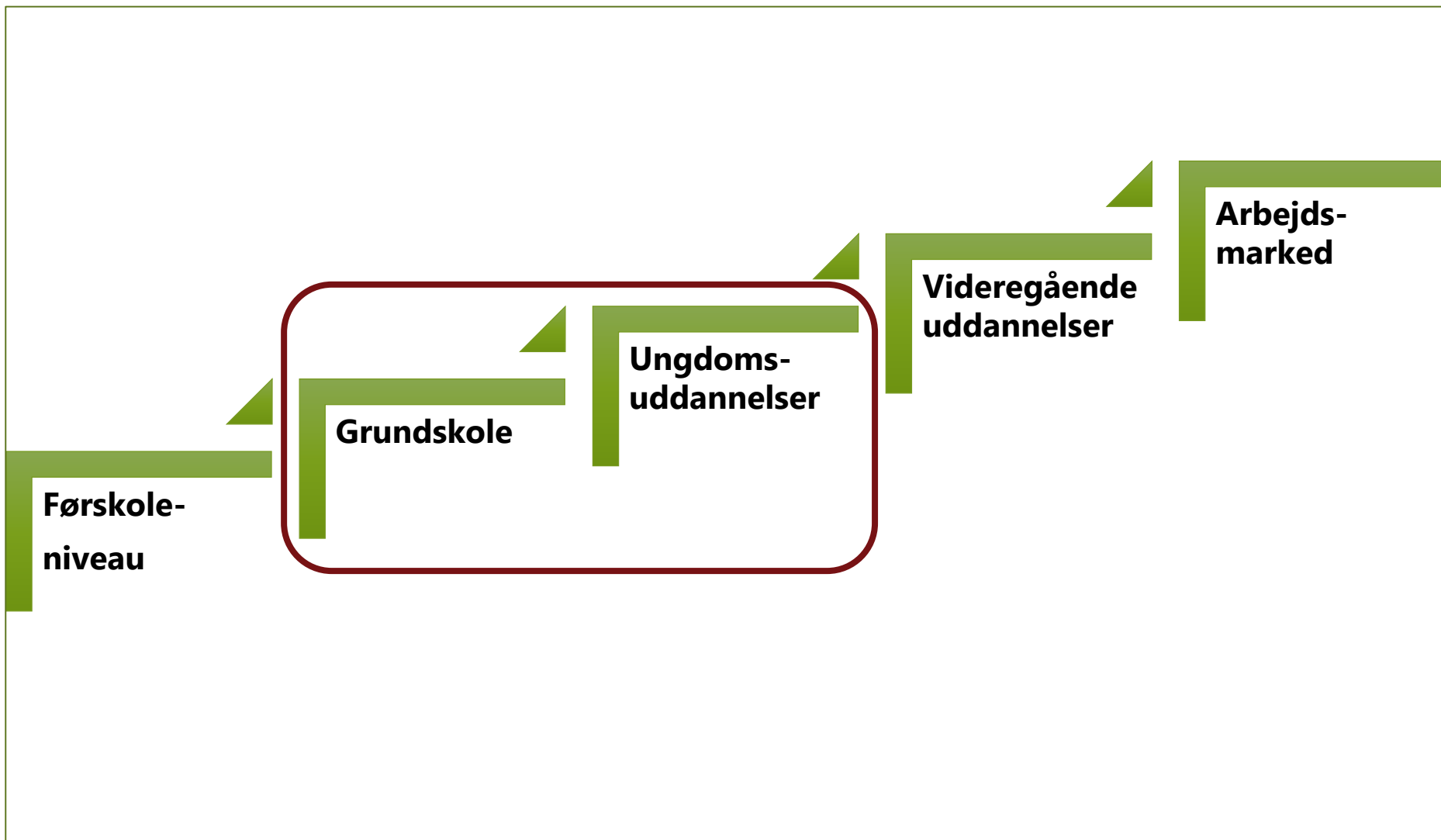
Docent i fremmedsprogsdidaktik, KP

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Kursusdeltagere i Aarhus (VIA)
Lund, Tine (2017). "Hvem vil – vi vill!", 14.11.2017
<https://www.folkeskolen.dk/619408/hvem-vil--vi-vil>

Brobygning – centrale niveauer

Udfordringer: seks væsentlige problematikker

1. De unge **fravælger** sprogfagene
2. **Der mangler sammenhæng i sprogundervisningen**
3. For få dimittender mestrer sprog **i samspil med andre kernekompetencer**
4. Kvaliteten i sproguddannelserne kan forbedres, og **forsyningen af dygtige sprogundervisere kan blive en fremtidig udfordring**
5. Små sprog- og områdestudier **nedlægges**
6. Der **mangler oversættere** til danske virksomheder og danske tolke til EU

(Strategi for styrkelse af fremmedsprog i uddannelsessystemet, 2017, s. 5f)

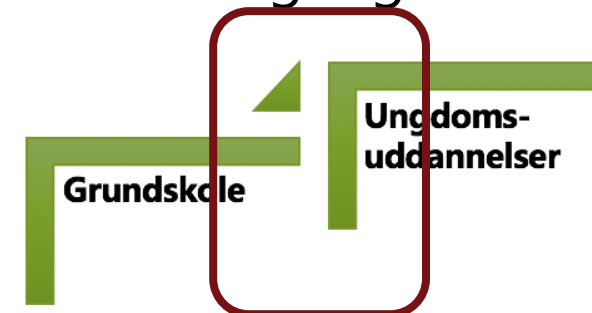
Uddannelsesinstitutionerne skal samarbejde mere om sprogundervisningen

“Der **samarbejdes i dag ikke i tilstrækkelig grad** mellem undervisere og ledere på de forskellige uddannelsesniveauer om sprogundervisningen.

Konsekvensen er et **tab af viden** om elevernes sproglige færdigheder i overgangen fra grundskolen til ungdomsuddannelserne og videre i uddannelsessystemet, hvilket **svækker mulighederne for at bygge videre på det, eleverne allerede kan.**” (*Strategi*, 2017, s. 15)

Projekt: "Brobygning i tyskfaget – regionale kontaktseminarer" (2017-2018)

- *Regeringens strategi for Tyskland, 2016*
- Undervisningsministeriets pulje til styrkelse af tysk, 2016
- Københavns Universitet og Københavns Professionshøjskole i samarbejde med Tysklærerforeningen for Grundskolen
- Arbejdsgruppe: Kirsten Lauts (KP), Ken Farø (KU) og Petra Daryai-Hansen (KU/KP, faglig ledelse)
- Formål: at styrke samarbejde mellem tysklærere på tværs af grundskoler og ungdomsuddannelser gennem fem regionale kontaktseminarer mhp. at lette tyskelevernes overgang til ungdomsuddannelserne

Brobygning: hvorfor og hvordan?

- Internationalt (supraniveau)
- Nationalt (makroniveau)
- Institutionelt (mesoniveau)
- Læreren, klassen (mikroniveau)
- Eleven (nanoniveau)

Brobygning: hvorfor og hvordan?

- Internationalt
- Nationalt
- Institutionelt (mesoniveau)
- Læreren, klassen (mikro-niveau)
- Eleven (nanoniveau)

Eleverne forventer, at den pædagogiske linje fra folkeskolen fortsætter. [...]

Rigtig mange **vælger tysk fra** i gymnasiet (selv de dygtige). De er bange for ikke at slå til.
(Folkeskolelærere, 2017)

Det er vigtigt, at man hele tiden **bygger videre** på det, man allerede har.
(elev, 9. klasse, Randersgades Skole)

Makroniveauet: læreplaner

“Det er vigtigt, at lærerne udveksler metoder og syn på læring, således at eleverne møder den samme indstilling i undervisningen, og deres overgang til ungdomsuddannelserne derved lettes.” (*Vejledning for faget tysk*)

“Undervisningen skal tilrettelægges således, at der bygges bro mellem de to uddannelsestrin.” (*Læreplan for tysk, stx/hhx*)

Mikroniveau (læreren): Kendskab til læreplanerne

	SLET IKKE	I MINDRE GRAD	I NOGEN GRAD	I HØJ GRAD	I MEGET HØJ GRAD
2a) Med udgangspunkt i egen uddannelsesinstitution: I hvor høj grad har du kendskab til fagets <u>læreplan?</u>	1,08% 1	8,60% 8	16,13% 15	43,01% 40	31,18% 29
2 b) Med udgangspunkt i egen uddannelsesinstitution: I hvor høj grad er du fortrolig med læringsmålene (grundskole: færdigheds- og vidensmål, STX og HHX: faglige mål)	3,23% 3	11,83% 11	24,73% 23	37,63% 35	18,28% 17
2 c) I hvor høj grad kender du indholdet fra hhv. <u>afsenderinstitutionens /modtagerinstitutionens læreplan?</u>	32,26% 30	31,18% 29	18,28% 17	7,53% 7	1,08% 1
2 d) I hvor høj grad er du fortrolig med <u>læringsmålene</u> (grundskole: færdigheds- og vidensmål, STX/HHX: faglige mål) fra hhv. afsenderinstitutionens /modtagerinstitutionens læreplan?	26,88% 25	25,81% 24	24,73% 23	7,53% 7	4,30% 4

(n= 93)

Mikroniveau (læreren): Kendskab til læreplanerne

	SLET IKKE	I MINDRE GRAD	I NOGEN GRAD	I HØJ GRAD	I MEGET HØJ GRAD
2a) Med udgangspunkt i egen uddannelsesinstitution: I hvor høj grad har du kendskab til fagets <u>læreplan</u> ?	1,08% 1	8,60% 8	16,13% 15	43,01% 40	31,18% 29
2 b) Med udgangspunkt i [ ] uddannelsesinstitution: I hvor høj grad har du kendskab til fagets <u>læreplan</u> ?	3,23% 3	11,83% 11	24,73% 23	37,63% 35	18,28% 17
[ ] uddannelsesinstitution: I hvor høj grad har du kendskab til fagets <u>læreplan</u> ?	32,26% 30	31,18% 29	18,28% 17	7,53% 7	1,08% 1
hhv. [ ] afsenderinstitutionens [ ] modtagerinstitutionens [ ] læreplan?	26,88% 25	25,81% 24	24,73% 23	7,53% 7	4,30% 4

Som tysklærer i folkeskolen **ved du ikke**, hvad eleverne egentlig forventes at kunne, når de starter i gymnasiet.
(Folkeskolelærer, 2017)

Vi ved for lidt om, hvad eleverne kommer med fra folkeskolen, ikke kun fra **læreplanerne**, men også fra den **daglige undervisning**.
(Gymnasielærer, 2017)

Erfaringer fra brobygningsseminarerne

- Manglende kendskab til hinandens læreplaner, undervisningsformer/didaktik, eksamensformer
- Nysgerrighed med hensyn til hinandens praksis og rammebetingelser
- Undren over, hvorfor der er så ringe fagligt kendskab til hinandens områder, set i lyset af at man underviser i samme fag
- Ønske om flere muligheder for faglig udvikling og samarbejde i et brobygningsperspektiv

Brobygningsseminarerne etablerer **praksisfælleskaber mellem lærere fra grundskoler og ungdomsuddannelser** i faget tysk med udgangspunkt i to hovedtematikker:

- 1. Brobygning gennem fælles læreplansanalyse:**
Fælles Mål og vejledningen sammenlignes med læreplaner i de gymnasiale uddannelser
- 2. Brobygning gennem fælles udvikling af brobygningsaktiviteter** ("mikroprojekter")

1. Læreplansanalyse mhp. at finde frem til centrale **ligheder** og **forskelle** mellem folke- og gymnasieskolen, fx

- * analytiske kompetencer
- * æstetisk bevidsthed
- * erhvervsmæssige forhold

	STX, HHX, Tysk fortsættelsesprog B-niveau	FFM, 9. klasse
Identitet	"Tysk er et videns- og kundskabsfag, et færdighedsfag og et kulturfag" "Faget beskæftiger sig med kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i tysksprogede lande og område."	"At lære et nyt sprog er som at få en nøgle til en ny verden" "Tyskfagets opgave er at få eleverne til at bruge denne nøgle og lukke døren helt op"
Formål	"Gennem arbejdet med tysk sprog opnår eleverne kompetence til at kommunikere på tysk samt viden, kundskaber og færdigheder i relation til kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i tysksprogede lande."	"Eleverne skal i faget tysk udvikle kompetencer til at kommunikere på tysk både mundtligt og skriftligt, så de kan anvende tysk nationalt og globalt i deres aktuelle og fremtidige liv."
Fælles Europæisk Referenceramme for Sprog	Læreplanen bygger på Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog.	Læreplanen bygger på Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog.
Interkulturelle kommunikative kompetencer	I arbejdet med tysk inddrager eleverne deres viden om andre kultur- og samfundsforhold (HHX: og erhvervsmæssige forhold)	"Eleven kan forstå og anvende forståelse for kultur." Der arbejdes med tre dimensioner: kognitiv dimension, pragmatisk-kommunikativ dimension, emotionel-affektiv dimension.
Funktionelt sprogsyn	JA. "Eleven kan føre en samtale på et klar forståeligt, sammenhængende og nogenlunde flydende tysk om emner, de er fortrolige med, samt redegøre for og diskutere forskellige synspunkter." Men færre anvisninger til at tilrettelægge undervisningen i et funktionelt kommunikativt "klima".	JA. "Eleven kan kommunikere på tysk mundtligt i et forståeligt og sammenhængende sprog, kan redegøre for egne holdninger i et sammenhængende sprog." Intersprogsteori.
Læringsstrategier	JA, men man finder kun få vejledninger til læringsstrategier/kommunikationsstrategier. Se fx s. 5-8 i vejledningen.	JA, konkrete vejledninger.
Rettestrategier / feedback	JA.	JA.
Ordforråd /chunks	JA, beskrives i faglige mål, men nævnes ikke i vejledningen.	JA, beskrives i faglige mål og nævnes i vejledningen.
Tysk i et studie- og karrierespæktiv	JA. "Endelig opnår eleverne gennem undervisningen indsigt i tyskfagets anvendelse i det omgivende samfund, hvilket bidrager til udviklingen af deres karrierekompetence."	JA. "kompetencer til at kommunikere på tysk (...) så de kan anvende tysk nationalt og globalt i deres aktuelle og fremtidige liv"
Tydelige didaktiske overvejelser om undervisningen	Mindre tydelige.	Tydelige, fx Intersprog + ordforråd + læringsstrategier + kommunikative øvelsesrum.
Materialer/læremidler	Man arbejder med et udvidet tekstbegreb. Fiktive og ikke-fiktive multimodale teksttyper, skal være tysksprogede og ubearbejdede. Hovedvægten i undervisningen skal indholdsmæssigt være på kulturelle, historiske og samfundsmæssige forhold i tysksprogede lande efter 1945.	Ingen krav om særlige materialetyper: vigtigt: læremidlerne skal være tilpasset elevernes niveau. "Der er mange temaer, som optager vores elever, hvor tyskfaget kan bidrage".
Fagets metode/identitet	JA.	NEJ.
Fremme analytiske kompetencer	JA. "redegøre på tysk for studerede tysksprogede emner og tekster, analysere og fortolke disse og perspektivere til andre tekster (...)"	NEJ.
Æstetisk bevidsthed	JA. "Tyskfaget byder eleverne på litteratur-, kunst- og kulturoplevelser og åbner for deres nysgerrighed og forståelse af disse."	NEJ.

Interkulturelle kom. kompetenz

Ligheder

- Indsigt i tysk kultur, politik, samfund, historie
- Interkulturel kommunikativ kompetence
→ funktionelt sprogsyn

forskelle

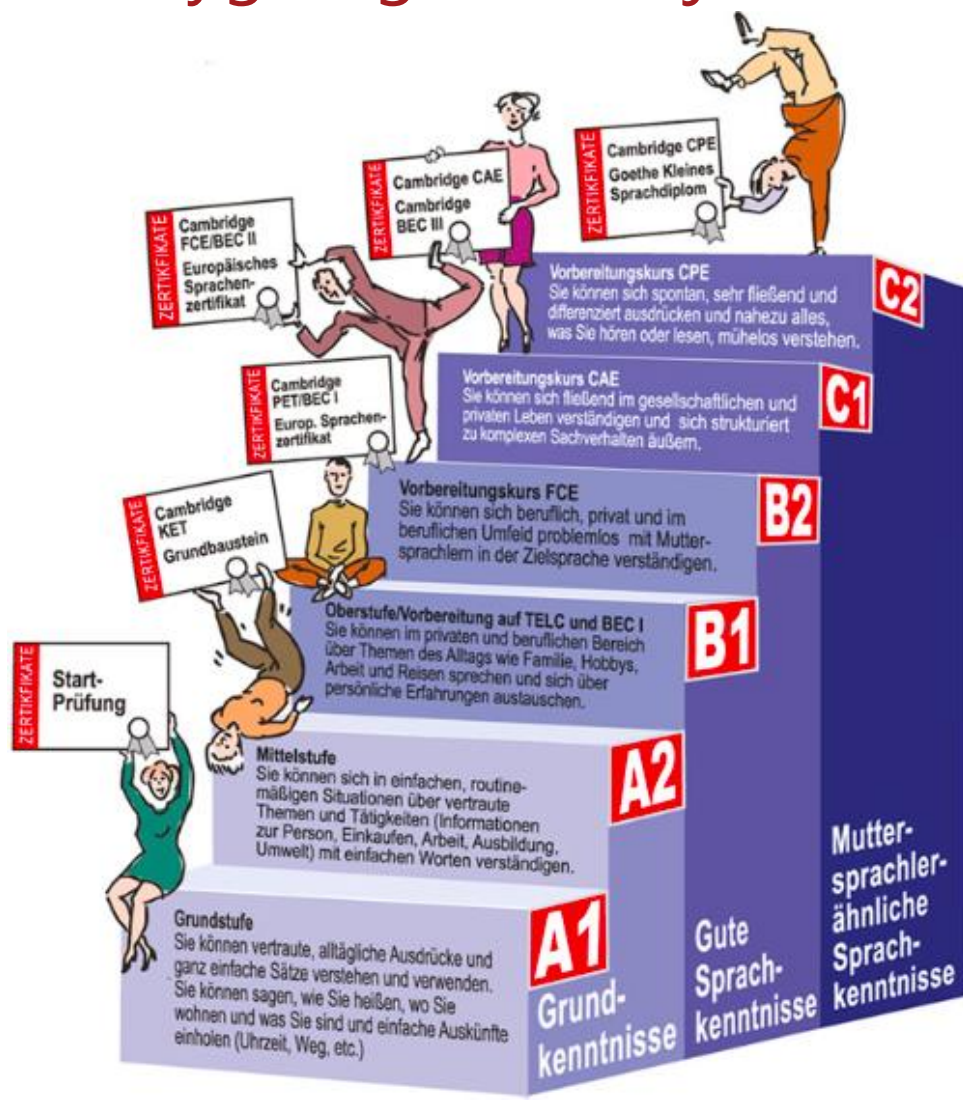
- Mere komparativ* tilgang i folkeskole
- Mere litterar-analytisk tilgang i gymnasiet
- Mere emotionel-affektiv tilgang i folkeskolen

*i forhold til Danmark

Læreplansanalyse
Eksempel
Deltagere, 2017

Supraniveau (international): Den Fælles Europæiske Referenceramme for sprog som centralt brobygningsværktøj

Selvevalueringskala

	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Lytte	Jeg kan forstå meget enkle ytringer om mig selv, mennesker jeg kender og ting omkring mig, når folk taler langsomt og tydeligt.	Jeg kan forstå de mest almindelige ord og udtryk for ting, der er vigtige for mig, fx oplysninger om mig selv, om min familie, om indkøb, mit nærmiljø og mit arbejde. Jeg kan forstå hovedindholdet i korte og klare beskeder og meddelelser.	Jeg kan forstå hovedindholdet, når der er tale om dagligdagsemner som fx arbejde, skole, fritid etc. og sproget er klart og præcist. Jeg kan forstå hovedindholdet i radio- og tv-udsendelser, der berører aktuelle emner eller emner, der har min personlige interesse, hvis der tales relativt langsomt og tydeligt.	Jeg kan forstå længere sammenhængende tale og foredrag og kan følge med i en indviklet ordveksling, forudsat at jeg har rimelig indsigt i emnet. Jeg kan forstå de fleste nyhedsudsendelser på tv. Jeg kan forstå de fleste film, hvor sproget forekommer i en standardversion.	Jeg kan forstå et langt foredrag selv når det ikke er klart struktureret, og ideer og tanker ikke udtrykkes direkte. Jeg kan forstå tv-udsendelser og film uden større besvær.	Jeg kan forstå alle former for talesprog, både når jeg hører det i direkte kommunikation, og når jeg hører det i medierne. Jeg kan også forstå en indfodt, der taler hurtigt, hvis jeg har haft tid til at vænne mig til vedkommendes måde at tale på.
Læse	Jeg kan forstå dagligdagsnavne, ord og meget enkle sætninger, fx i annoncer, på opslag og plakater eller i brochurer.	Jeg kan læse meget korte og enkle tekster. Jeg kan finde bestemte oplysninger, jeg leder efter i dagligdagstekster såsom reklamer, brochurer, spisekort og fartplaner, og jeg kan forstå korte, enkle personlige breve.	Jeg kan forstå tekster, der er skrevet i et dagligdagsprog eller relaterer sig til mit arbejde. Jeg kan forstå indholdet af personlige breve, hvor afsenderen beskriver sine oplevelser, følelser og ønsker.	Jeg kan læse artikler og rapporter om aktuelle emner i hvilke forfatteren indtager en bestemt holdning til et problem eller udtrykker et bestemt synspunkt. Jeg kan forstå de fleste moderne noveller og lettilgængelige romaner.	Jeg kan forstå lange og indviklede sagprosattekster og litterære tekster og opfatte forskelle i stil. Jeg kan forstå fagsprog i artikler og tekniske instruktioner, også når det ikke er inden for mit fagområde.	Jeg kan uden problemer læse næsten alle former for tekster, også abstrakte tekster der indeholder svære ord og sætningsstrukturer. f.eks. manualer, fagtekster og litterære tekster.
Samtale	Jeg kan føre enkle samtaler, hvis min samtalepartner er indstillet på at gentage eller at omformulere sine sætninger og tale langsomt, samt hjælpe mig med at formulere det, jeg prøver på at sige. Jeg kan stille og besvare enkle spørgsmål omkring dagligdagsemner.	Jeg kan deltage i samtale om enkle hverdagsituationer, der kun lægger op til en udveksling af informationer. Jeg kan deltage i en kort meningsudveksling, skønt jeg normalt endnu ikke forstår nok til at kunne uddybe samtalen.	Jeg kan klare de fleste situationer, der opstår ved rejse i lande eller områder, hvor sproget tales. Jeg kan uforberedt indgå i en samtale om emner af personlig interesse eller generelle hverdagsemner som fx familie, fritid, arbejde, rejse og aktuelle begivenheder.	Jeg kan samtale og diskutere så tilpas flydende og frit, at jeg forholdsvis utvungen kan føre en samtale med "native speakers". Jeg kan tage aktivt del i diskussioner om dagligdags emner, samt forklare og forsvare mine synspunkter.	Jeg kan udtrykke mig flydende og spontant uden alt for tydeligt at lede efter ordene. Jeg kan bruge sproget fleksibelt og effektivt i sociale og arbejdsmæssige situationer. Jeg kan forholdsvis præcist udtrykke mine synspunkter og ideer på en måde, der er tilpasset efter hvilken person, jeg taler med.	Jeg kan uden anstrengelse tage del i hvilken som helst samtale og diskussion og vælge det passende ordforråd og udtryk. Jeg kan udtrykke mig flydende og nuanceret med en stor grad af præcision. Hvis jeg alligevel har problemer, kan jeg med omformuleringer klare mig så godt, at min samtalepartner næppe lægger mærke til det.
Redegøre	Jeg kan med enkle sætninger og et begrænset ordforråd beskrive, hvor jeg bor og fortælle om folk, jeg kender.	Jeg kan bruge en række udtryk og enkle vendinger til at beskrive min familie og andre omkring mig, min dagligdag, min uddannelsesmæssige baggrund og mit arbejde - nu eller tidligere.	Jeg kan bruge udtryk og vendinger til at redegøre for oplevelser, mine drømme, håb og forventninger. Jeg kan kort forklare og begrunde mine meninger og planer. Jeg kan fortælle en historie, give et resume af en bog eller af en film og beskrive mine indtryk af dem.	Jeg kan klart og detaljeret redegøre for forhold vedrørende mine interesse- og erfaringsområder. Jeg kan fremlægge et synspunkt om et aktuelt emne og angive fordele og ulemper ved forskellige løsningsmuligheder.	Jeg kan klart og detaljeret redegøre for komplekse emner med forgreneede problemfelter. Jeg kan fremføre specielle problemfelter samt afrunde fremstillingen med en konklusion.	Jeg kan fremføre en klar og flydende redegørelse eller argumentation med et sprog, som passer til situationen i stil og niveau. Jeg kan redegøre med en effektiv, logisk struktur, som hjælper modtageren med at lægge mærke til og huske vigtige punkter.
Skrive	Jeg kan skrive korte, enkle postkort, fx sende feriehilsner. Jeg kan udfylde formularer med personlige oplysninger, fx skrive navn, nationalitet og adresse på en hortelegistrering.	Jeg kan skrive korte, enkle notater og beskeder. Jeg kan skrive et meget enkelt, personligt brev, fx et takkebrev.	Jeg kan skrive en enkel og sammenhængende tekst om dagligdags temaer eller om emner, som interesserer mig personligt. Jeg kan skrive personlige breve, hvor jeg beskriver oplevelser og indtryk.	Jeg kan skrive klare og detaljerede tekster om en lang række emner, der interesserer mig. Jeg kan skrive en opgave eller en rapport, hvor jeg formidler oplysninger og argumenterer for eller imod et bestemt synspunkt. Jeg kan skrive breve, hvor jeg giver udtryk for hændelsers og oplevelsers betydning for mig personligt.	Jeg kan skrive en klar og velstruktureret tekst, hvori jeg kan udtrykke mine synspunkter i detaljer. Jeg kan skrive om indviklede emner i et brev, en opgave eller en rapport og fremhæve det jeg mener er det væsentligste indhold. Jeg kan skrive tekster i forskellige genrer, tilpasset modtageren.	Jeg kan skrive klart og flydende, i en stil der er tilpasset formålet. Jeg kan skrive indviklede breve, rapporter eller artikler på en sådan måde at det hjælper læseren til at lægge mærke til og huske vigtige punkter. Jeg kan skrive sammenfatninger og anmeldelser af faglige eller litterære tekster.

2. Brobygningsaktiviteter – mikroniveau (læreren/klassen) og mesoniveau (skolerne)

- Enkelte projekter har fokus på lærersamarbejde (fx udveksling af forventninger, mål, prøveformer, undervisningsformer, undervisningsmateriale)
- Primær målgruppe: 9. klasse- og 1. g-elever (8./10. klasse, 2. g)
- Korte projekter (fx "ein deutscher Abend"), heldagsaktiviteter og længere forløb (fx "Berlinalen")
- Samarbejde med afsæt i et emne, der vurderes at være relevant både i 9. klasse og 1. g (fx *Jung sein, Anders sein*, sociale medier, rejser, sport)
- Brobygningsaktiviteter, der tager afsæt i spørgsmålet "Hvorfor tysk?"

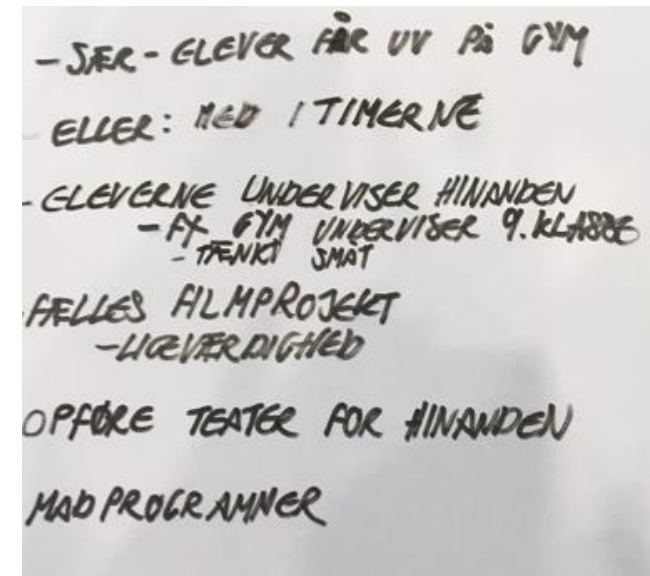
"Schüler bauen Brücken" ("Elever bygger broer")

- Gymnasieelever besøger folkeskolen for at afmystificere folkeskolernes forestillinger om tyskfaget på de gymnasiale uddannelser og for at motivere dem for tyskfaget (workshops, oplæg)
- Gymnasieelever underviser elever i grundskolen fx ved at forberede folkeskoleeleverne til prøverne i faget tysk

Udvalg og tilrettelæggelse

– centrale spørgsmål:

- Hvad bidrager aktiviteterne til ift. elevernes og lærernes læring i et brobygningsperspektiv?
- Hvordan kan elevernes samarbejde stilladseres?
- Hvordan kan aktiviteterne tage højde for det kultur- og sprogmøde, der tilrettelægges for eleverne og lærerne – både socialt og fagligt?

- SÆR - ELEVER FÅR UV PÅ GYM
- ELLER: MED 1 TIMERNE
- ELEVERNE UNDERVISER HINANDEN
- Fx GYM UNDERVISER 9. KLASSE
- TÆNK SMÅT
FELLES FILMPROJEKT
- LIGEVÆRDIGHED
OPFØRE TEATER FOR HINANDEN
MADPROGRAMMER

Evaluering, del 1: Hvad har vi gjort?

For at have en positiv og vedvarende indflydelse på lærere, elever og organisationer, er det centralt at efteruddannelsen:

1. **fokuserer på lærernes refleksioner** og behov
2. fremmer lærernes ejerskab og bottom-up inddragelse på alle niveauer
3. **etablerer et samarbejde lærerne imellem** og et samarbejde med eksperter
4. **er praksisnær** og understøttes af skolen som organisation samt uddannelsessystemet generelt
5. strækker sig over et længere tidsforløb, idet forandring tager tid (Daryai-Hansen & Henriksen, 2017, s. 39, med afsæt i Borg 2015)

Evaluering, del 2: Hvad mangler der?

For at have en positiv og vedvarende indflydelse på lærere, elever og organisationer, er det centralt at efteruddannelsen:

1. fokuserer på lærernes refleksioner **og behov**
2. **fremmer lærernes ejerskab og bottom-up inddragelse på alle niveauer**
3. etablerer et samarbejde lærerne imellem **og et samarbejde med eksperter**
4. er praksisnær **og understøttes af skolen som organisation samt uddannelsessystemet generelt**
5. **strækker sig over et længere tidsforløb, idet forandring tager tid**

(Daryai-Hansen & Henriksen, 2017, s. 39, med afsæt i Borg 2015)

Grazie 謝謝 Thank you
 Hvala ありがとう Takk
 شكرا Danke Dzięki
 Merci Gracias ขอบคุณ
 감사합니다 Dankie
 Ευχαριστώ Obrigado

